

findes påmalede årstal og sikre opgi-velser om, hvorfra kisten er kommet, selv om enkelte malere har en så karakteri-stisk stil, at den kan være vejledende. Derimod er det lettere at påvise forskel-len mellem de sager, der er udført til et landligt miljø og andre. I denne sam-menhæng kan det anføres, at en læder-betrukket kiste med beslag af messing, som afbildes, hverken er dansk eller euro-pæisk, men hører hjemme i den indiske kulturkreds. Et par andre eksemplarer af denne type er bevaret i museer uden for hovedstaden, men kisten er dog så usæd-vanlig, at den ikke hører hjemme blandt de danske gemmemøbler.

Bogen ofrer ikke så megen plads for bondens andre møbler som for hans ki-ster, og i den malede dekoration ad-skiller de sig heller ikke fra dem. Det blev dragkisten, der optog kappestriden med kisten, fordi den var mere praktisk, men den var som de andre møbler lånt fra en anden stand og blev udført og udstyret efter bondens krav. Kun ét møbel synes at være særegen for den landlige kultur. Det er kisten, der nederst har en skuffe i hele møblets bredde, så den danner en mellemting mellem kisten og dragkisten, men måske hører også denne oprindelig hjemme i et højere lag af befolkningen, idet C. Nyrop omtaler en »stor Kiste med tre Drageskuffer under«, der 1650 fandtes på Frederiksborg.

Bogen er et eksempel på god kultur-forskning ved sin fremhæven af sam-menhængen mellem møblerne, deres funktion og deres omgivelser.

Helge Søgaard

Joachim Weller. Guldsmed i Holste-bro 1754-92. (Holstebro Museum, 1976). 314 s.

I 1972 erhvervede Holstebro Museum en tekande af sølv af Joachim Weller, og det gav anledning til en grundig under-

søgelse af hans produktion gennem de ar-bejdsår, der er angivet i titlen. Resultatet foreligger nu i en statelig bog, til hvilken *Torben Skov* har skrevet forordet, mens *Rigmor Lillelund* har behandlet perso-nalhistorien, *Inge Mejer Antonsen* stilen, *Sven Fritz* alt det øvrige, for katalogets vedkommende med bistand af *Torben Skov*. Det er enestående, at en guldsmed i provinsen bliver så grundigt undersøgt, og bogen fortjener derfor al op-mærksomhed.

Det er lykkedes at registrere 465 ar-bejder, hvoraf de fleste blev vist på en in-struktiv udstilling, og hvis de var fordelt ligeligt over de 38 arbejdsår, der er tale om, ville der have været bevaret 12-13 arbejder fra hvert år; men der må have været fremstillet meget mere, som enten er gået tabt eller ikke har kunnet opspo-res trods den store umage, som er ofret på sagen. Alligevel ser det ud til, at de bevarede stykker giver et nogenlunde repræsentativt udsnit af den samlede produktion, og det er talende, at over halvdelen af, hvad der kendes, er skeer. Det var det, man siden middelalderen især satte pris på at eje i ædelt metal; men ikke en gaffel kendes, og Joachim Weller har måske ikke fremstillet nogen. Lige så betegnende er det, at der er beva-ret mange større og mindre koniske bæg-re, der var så populære for tiden; og af kaffe- og tekander, tedåser og sukker-skåle er der samlet så meget, at det kan ses, at guldsmeden også har haft de so-cialt højere lag til kunder. Derimod mangler bortset fra knapper al slags dragtsølv som spænder, kåbehæfter o.a., som var forholdsvis billigt og vel er ble-vet udført i ikke ringe omfang. Det er muligt, at det ikke har været stemplet og derfor ikke har kunnet identificeres.

Joachim Weller er født ca. 1724. Det vides ikke, hvor han har været i lære, men han synes at have været svend hos den dygtige guldsmed Knud Brandt i Horsens, hvor faget havde en smuk tradi-

tion. 1754 træffes han i Holstebro, da han blev gift med guldsmedeenken Elisabeth Lindschou, hvis værksted han videreførte. Han fik en god position i byen og nåede socialt at blive eligeret borger. Som håndværker hørte han til blandt de dygtige, men ikke de fremragende. Den skønhed, som præger hans bedste arbejder, skyldes mere tiden og dens ånd end ham selv, og nogen original formsans spores ikke. Hans eneste selvstændige form synes at være et hovedvandsæg, der bærer det fysiologisk mærkelige navn haneæg efter en hanekamagtig top. Det er ikke vellykket. Ved vurderingen af Joachim Wellers produktion må det erindres, at han arbejdede i en by med kun 700 indbyggere og et fattigt opland, og under disse betingelser er det forbløffende, at han kunne præstere så gode arbejder, selv om han må dele æren med bestillerne, og begge er fulgt med i de skiftende stilformer fra barok over rokokko til klassicisme. Særskilt må det nævnes, at han også har udført kisteplader med graveret indskrift. Det er arkitekt Sven Fritz, der har været opmærksom på denne side af de danske guldsmedes arbejdsfelt.

Bogen bringer også en oversigt over stempler, skifter og uddrag af dem samt nogle facsimiler af papirer vedrørende guldsmeden. Han søgte ved sin tiltræden at blive den eneste guldsmed i byen, og det meddeles, at hans ansøgning herom blev bevilget. I facsimilet på den modstående side læses imidlertid, at conseillet 24. april 1755 havde resolveret: »Herved er indtet at gjøre«. Og det kan vel kun betyde et afslag; men denne plet tjener kun til at fremhæve de gode sider ved bogen. Det er den dybest borende skildring af en håndværker i det 18. århundredes provins, der findes.

Helge Søgaard

Ellen Andersen: *Danske dragter. Moden i 1700-årene*. (Nationalmuseet, 1977). 315 s.

Bogen er den første i en serie, som Nationalmuseet påtænker at udgive om danske dragter. Når man tager den i hånden og gennemblader den, glædes man over, hvor smuk den er med sine 115 illustrationer, hvoraf 14 er helsider i farver. Yderligere er 25 billeder af dragter eller dragtdele, som er bevaret til nutiden, ledsaget af opmålinger udlagt som snitmønstre i mål 1:10. De 21 af disse opmålinger er med stor dygtighed udført af Marianne Rasmussen. Fire er kongedragter fra Rosenborg, og opmålingerne herfra hidrører fra Sigrid Flamand Christensens bog fra 1940: *Kongedragterne fra 17.-18. Aarhundrede*.

De hundrede år er opdelt i tre tidsafsnit, inden for hvilke kvinders og mænds dragtdele er gennemgået. Endvidere er barnedragter, specielle dragter til konfirmation, bryllup, sorg, jagt etc. omtalt, ligesom forskelligt personligt tilbehør er berørt. Der er tillige sagregister og ordforklaringer, dog kun på det, der vedrører påklædningen, ikke stofnavne. Noter findes efter hvert afsnit og en samlet bibliografi til slut. 9 sider engelsk resumé.

Efter konstateringen af denne udmærkede inddeling går man til indholdet og må komplimentere Ellen Andersen, fordi hun er så belæst og har stor viden også om udenlandsk litteratur. Bogen bygger på denne viden og gør den til en både instruktiv og fornøjelig læsning – også for dem, der ellers ikke er specielt dragtinteresserede. De, der er det, nikker genkendende til mange af citaterne, som både Ellen Andersen og andre dragtforskere har brugt før. Her må tilføjes, at også meget mere ukendt stof er fremdraget fra litterære kilder. Tillige er skiftemateriale benyttet fra Vemmetofte Klosters gods, Tryggevælde amt, hof-